EDITORIAL

Ενιαία Τριτοβάθμια Πανεπιστημιακή Νοσηλευτική Εκπαίδευση

Στέφανος Μαντζούκας

Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Νοσηλευτικής, ΤΕΙ Ηπείρου

Η Ένωση Νοσηλευτών Ελλάδος (Ε.Ν.Ε.), σε πρόσφατο έγγραφό της, προσκάλεσε τα νοσηλευτικά τμήματα των Πανεπιστημίων και των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (Τ.Ε.Ι.) να εκφράσουν τις θέσεις τους αναφορικά με την ενιαία τριτοβάθμια πανεπιστημιακή νοσηλευτική εκπαίδευση, ώστε να μεταφερθούν αυτές οι θέσεις στον Υπουργό Παιδείας. Το αίτημα για τη δημιουργία ενιαίας τριτοβάθμιας πανεπιστημιακής νοσηλευτικής εκπαίδευσης αποτελεί θέμα συζήτησης, προβληματισμού και ανάλυσης αρκετά χρόνια στο νοσηλευτικό χώρο, τόσο στην ακαδημαϊκή βιβλιογραφία, όσο και στα πρακτικά πολλών συνεδρίων. Τα πιο βασικά επιχειρήματα για την ενιαία τριτοβάθμια πανεπιστημιακή εκπαίδευση είναι ο άλογος κατακερματισμός της νοσηλευτικής επιστήμης, η διεθνής τάση και πρακτική, καθώς και ότι είναι απαίτηση της νοσηλευτικής κοινότητας.

Σύμφωνα με το Ν. 4009/2011, αναφορικά με τη διάρθρωση της ανώτατης εκπαίδευσης, μνημονεύεται ότι η ανώτατη εκπαίδευση αποτελείται από δύο παράλληλους τομείς, τον πανεπιστημιακό τομέα και τον τεχνολογικό τομέα και ότι *«τα ιδρύματα των δύο τομέων της ανώτατης εκπαίδευσης λειτουργούν παράλληλα, με διακριτή φυσιογνωμία, σκοπό και αποστολή, που διαφοροποιούνται σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν για τα Πανεπιστήμια και τα Τ.Ε.Ι., αντίστοιχα»*. Είναι σαφές ότι σύμφωνα με το Ν. 4009/2011, μολονότι τα Πανεπιστήμια και τα Τ.Ε.Ι. ανήκουν στην ανώτατη εκπαίδευση, ωστόσο διαφοροποιούνται ως προς τη φυσιογνωμία, το σκοπό και την αποστολή τους. Κατά προέκταση το παραγόμενο έργο και το παραγόμενο επιστημονικό νοσηλευτικό δυναμικό των Τ.Ε.Ι., μολονότι είναι ανώτατης εκπαίδευσης, ωστόσο έχει (ή θα έπρεπε να έχει) σύμφωνα με τον παραπάνω νόμο, διαφορετική φυσιογνωμία από αυτό των Πανεπιστημίων. Δηλαδή, η εκπαίδευση στα Τ.Ε.Ι. επιτυγχάνει διαφορετικούς σκοπούς και τελικά έχει διαφορετική επιστημονική αποστολή και ρόλο στην κοινωνία από αυτή των Πανεπιστημίων. Στον παρόντα χρόνο, η νοσηλευτική στην Ελλάδα διδάσκεται αποκλειστικά στην ανώτατη εκπαίδευση, όπως γίνεται σε όλες τις χώρες, ωστόσο διδάσκεται, τόσο σε Πανεπιστήμια (2 Τμήματα), όσο και σε Τ.Ε.Ι. (7 τμήματα). Δηλαδή, τόσο τα Πανεπιστήμια, όσο και τα Τ.Ε.Ι. παράγουν επιστημονικό δυναμικό που φέρουν ακριβώς τον ίδιο επιστημονικό τίτλο και έχουν ακριβώς τα ίδια επαγγελματικά δικαιώματα. Ωστόσο, αυτό αποτελεί αντίφαση στη φιλοσοφία του νομοθέτη του Ν. 4009/2011 και στον ορισμό και διαχωρισμό που κάνει ο Ν. 4009/2011 μεταξύ Πανεπιστημίων και Τ.Ε.Ι., αφού, όπως είναι σαφές, υπάρχει (ή θα έπρεπε να υπάρχει) διάκριση στη φυσιογνωμία, σκοπό και αποστολή μεταξύ Πανεπιστημίων και Τ.Ε.Ι. Αυτό δεν συμβαίνει στην περίπτωση της νοσηλευτικής επιστήμης, αφού τα ιδρύματα και των δύο τομέων παράγουν ακριβώς το ίδιο επιστημονικό δυναμικό. Άρα η διδασκαλία της νοσηλευτικής τόσο σε Πανεπιστήμια, όσο και σε Τ.Ε.Ι. αντιβαίνει στη φιλοσοφία και θέση του Ν. 4009/2011 του υπουργείου παιδείας & θρησκευμάτων περί ανώτατης εκπαίδευσης.

Επιπλέον, η παράλληλη διδασκαλία της νοσηλευτικής σε Πανεπιστήμια και Τ.Ε.Ι. δημιουργεί προβλήματα στην επαγγελματική εξέλιξη των νοσηλευτών και την επιστημονική ταυτότητα της Νοσηλευτικής επιστήμης. Οι Μαντζούκας & Μαντζούκα (2015) αναφέρουν ότι *«μολονότι υπάρχει ένας επιστημονικός νοσηλευτικός τίτλος, υπάρχουν δυο κατηγορίες νοσηλευτών στην ελληνική επαγγελματική πραγματικότητα, οι νοσηλευτές απόφοι-*

τοι των ΤΕΙ που ορίζονται ως νοσηλευτές (ΤΕ) και οι νοσηλευτές απόφοιτοι των πανεπιστημίων που ορίζονται ως Νοσηλευτές (ΠΕ).[...] Αυτό έχει ως συνέπεια οι έλληνες νοσηλευτές που έχουν το ίδιο επίπεδο εκπαίδευσης, τον ίδιο επιστημονικό τίτλο και τα ίδια επαγγελματικά δικαιώματα να μην αμείβονται το ίδιο για την παροχή των επαγγελματικών τους υπηρεσιών και να μην εξελίσσονται στην επαγγελματική ιεραρχία με τον ίδιο τρόπο. Αυτό δεν είναι ωφέλιμο για κανένα νοσηλευτή (είτε ΤΕ, είτε ΠΕ), γιατί στο βάθος πλήττει την επιστημονική επαγγελματική ταυτότητα της νοσηλευτικής». Επομένως, παρόλο που οι απόφοιτοι των νοσηλευτικών τμημάτων των Πανεπιστημίων και των Τ.Ε.Ι. διδάσκονται το ίδιο περιεχόμενο, φέρουν τον ίδιο επιστημονικό τίτλο και έχουν τα ίδια επαγγελματικά δικαιώματα, υπάρχει η αντίφαση να μην διορίζονται στο ίδιο επαγγελματικό κλιμάκιο και να μην ακολουθούν την ίδια πορεία επαγγελματικής εξέλιξης. Αυτό είναι αντιφατικό και δημιουργεί προβλήματα στην επαγγελματική εξέλιξη των νοσηλευτών και την επιστημονική ταυτότητα της νοσηλευτικής επιστήμης.

Τέλος, το αίτημα για ενιαία Τριτοβάθμια πανεπιστημιακή νοσηλευτική εκπαίδευση (και όχι ενιαία τριτοβάθμια νοσηλευτική εκπαίδευση στα Τ.Ε.Ι.) είναι κατάλληλο και αρμόζον για δυο σημαντικούς λόγους (Μαντζούκας & Μαντζούκα 2015):

α) γιατί *«η απονομή διδακτορικών διπλωμάτων από νοσηλευτικά τμήματα με την επίβλεψη κατεξοχήν (και όχι συμπληρωματικά) από καθηγητές νοσηλευτικής είναι σημαντικό για την παραγωγή νέας επιστημονικής νοσηλευτικής γνώσης. Προς το παρόν μόνο τα τμήματα νοσηλευτικής των πανεπιστημίων Αθηνών και Σπάρτης απονέμουν αυτόνομα διδακτορικούς τίτλους, ενώ τα υπόλοιπα επτά τμήματα νοσηλευτικής των ΤΕΙ δεν έχουν ακόμη αυτό το δικαίωμα με συνέπεια τον περιορισμό της παραγόμενης νοσηλευτικής γνώσης».* Το γεγονός ότι τα Τ.Ε.Ι. δεν μπορούν αυτόνομα να απονείμουν διδακτορικούς τίτλους (οι οποίοι Διδακτορικοί τίτλοι απονέμονται, μόνο και όταν οι υποψήφιοι παράγουν νέα γνώση) δεν επιτρέπει, ως προέκταση, την παραγωγή νέας γνώσης από ένα μεγάλο τμήμα της ελληνικής νοσηλευτικής κοινότητας και αποδυναμώνει επιστημονικά την ελληνική νοσηλευτική σε σχέση με τη διεθνή νοσηλευτική,

β) γιατί το *«χαρακτηριστικό [...της] επαγγελματικής επιστημονικής συμπεριφοράς [της Διεθνούς Νοσηλευτικής] είναι ότι [...] έχει διευρύνει και εν μέρει μετασχηματίσει τα όρια του επιστημονικού νοσηλευτικού επαγγέλματος και από αμιγώς υγειονομικό επάγγελμα έχει μετεξελιχθεί σε ανθρωπιστικό και κοινωνικής φροντίδας επάγγελμα με ένα συμπληρωματικό μέρος την κλινική φροντίδα».* Δηλαδή, τα χαρακτηριστικά της διεθνούς νοσηλευτικής δεν είναι εκείνα των τεχνολογικών επαγγελμάτων που απαιτούν την εφαρμογή υψηλής τεχνολογίας. Αντίθετα, τα χαρακτηριστικά της διεθνούς νοσηλευτικής είναι εκείνα των αυτόνομων επαγγελμάτων που απαιτούν υψηλή και ολοκληρωμένη εκπαίδευση, ώστε τα μέλη της να μπορούν να δημιουργούν νέες επιστημονικές θεωρίες, κλινικές ενδείξεις και ερευνητικά δεδομένα και μέσα από αυτή τη διαδικασία να ενδυναμώνονται, ώστε να προάγουν τη νοσηλευτική ως ανθρωπιστικό και κοινωνικής φροντίδας επιστημονικό επάγγελμα.

Στην Ελληνική πραγματικότητα, τόσο στα Πανεπιστήμια, όσο και στα Τ.Ε.Ι. η νοσηλευτική διδάσκεται σε υψηλό επίπεδο και προετοιμάζει τους αποφοίτους της στην εφαρμογή και ανάπτυξη επιστημονικών θεωριών, κλινικών ενδείξεων και ερευνητικών δεδομένων. Ωστόσο, αυτή η πραγματικότητα έρχεται σε αντίφαση (και ως ένα βαθμό περιορίζεται) από νόμο για την ανώτατη εκπαίδευση αναφορικά με τα Τ.Ε.Ι. Σύμφωνα με το Ν. 4009/2011 αναφορικά με τη διάρθρωση της ανώτατης εκπαίδευσης, η αποστολή των ιδρυμάτων του κάθε τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης επισημαίνει ότι: *«α) Τα Πανεπιστήμια δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην υψηλή και ολοκληρωμένη εκπαίδευση, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της επιστήμης, της τεχνολογίας και των τεχνών, καθώς και της διεθνούς επιστημονικής πρακτικής σε συνδυασμό με τα αντίστοιχα επαγγελματικά πεδία. β) Τα Τ.Ε.Ι. δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην εκπαίδευση υψηλής ποιότητας, στις εφαρμογές των επιστημών, της τεχνολογίας και των τεχνών, στα αντίστοιχα επαγγελματικά πεδία. Στο πλαίσιο αυτό συνδυάζουν την ανάπτυξη του κατάλληλου θεωρητικού υποβάθρου σπουδών με υψηλού επιπέδου εργαστηριακή και πρακτική άσκηση».* Δηλαδή, τα Τ.Ε.Ι. από τη δομή και την οργά-

νωση τους, όπως προσδιορίζονται από τον παραπάνω νόμο, δεν ανταποκρίνονται στους στόχους της νοσηλευτικής επιστήμης και λειτουργούν περιοριστικά στις προσπάθειες επίτευξης αυτών. Άρα, είτε θα προσπαθούν τα τμήματα νοσηλευτικής στα Τ.Ε.Ι. να επιτύχουν τους στόχους της νοσηλευτικής μέσα σε ένα πλαίσιο που δεν τους δίνει αυτή τη δυνατότητα, είτε θα πρέπει να τοποθετηθούν όλα τα νοσηλευτικά τμήματα στα Πανεπιστήμια.

Σύμφωνα με τα παραπάνω και την υπάρχουσα νομοθεσία για την ανώτατη εκπαίδευση, η αυτόνομη θεωρητική και ερευνητική κατάρτιση των υποψήφιων νοσηλευτών επιτυγχάνεται καλύτερα στα Πανεπιστήμια.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ε.Ν.Ε., 2014. *Έγγραφο της ΕΝΕ στα ΑΕΙ και ΤΕΙ Νοσηλευτικής για τη Νοσηλευτική Εκπαίδευση. Ε.Ν.Ε.* (http://enne.gr/8303)

Μαντζούκας Σ. & Μαντζούκα Χ. (2015). Αρχές Επαγγελματικής Επιστημονικής Νοσηλευτικής Φροντίδας. Στο: *Εισαγωγή στη Νοσηλευτική Επιστήμη και τη Φροντίδα Υγείας* (Επιμελούμενο Εγχειρίδιο). Λευκωσία: Broken Hill Publishers Ltd.

Μπακάλης Ν., Κουρκούλη Ε., Μπλέτα Π., Πισσά-Δημητρίου Δ. & Μπατσολάκη Μ. (2012). Οι απόψεις φοιτητών νοσηλευτικής σχετικά με την παρεχόμενη νοσηλευτική εκπαίδευση. *Νοσηλευτική*, 51(1): 55–62.

Ν. 4009/2011. *Δομή, λειτουργία, διασφάλιση της ποιότητας των σπουδών και διεθνοποίηση των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.* Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα.